

Magyar ünnepi játékok

— A palicsi fesztivál könyve —

Szellemi életünk egész keresztmetszetét, a vajdasági magyarok kulturális eredményeit, szellemi és kulturális hagyományok egész adattárát, a folklorisztikus elemek seregszemléjét adja az olvasó kezébe ez a könyv. Kétségtelen, hogy ez az első kísérlet, amely teljességre törekedve a kulturális élet minden megnyilvánulását feltárja és így adattár lesz a későbbi korok kezében is.

A könyv bevezetőjében Olajos Mihály ír a kultúrsemlé jelentőségéről és helyéről új életünkben. Erre a palicsi ünnepek küszöbén szükség is volt. Őva int, hogy ez a szemle valami szellemi elkülönülésnek legyen bevezetője, ellenkezőleg, szocialista kulturális törekvéseinkben a közönségnek adott hozzájárulásunknak éppen abban van az ereje, hogy az egészet, az összességet szolgálja.

Nagyon érdekes Herceg János írása. Egyénihangú és mélyről jövő megnyilvánulás kultúrhagyományainkról. Nem a beskatulyázás és rendszerezés fegyverével él, az adatok között csak színeket vet fel, azonban az igazi íróember egész érzésvilágával, művészien. Herceg felvillanó képei mögött tisztán érezzük egy lélek vajúdását és küszködését: igyekszik megragadni és megfogalmazni mindazt, ami szellemi hagyományaink és fejlődésünk vonalán lényeges, amiről beszélni, s amire gondolni kell. — Hangban ugyanazt a hűrt üti meg Gál László is, érzéssel és az átélés erejével megírt cikkében ennek a tájnak korábbi magyar irodalmáról, illetve inkább: íróiról. A visszaemlékezés célkitűzéseinek megfelelően egyedül irodalmi megnyilvánulásokra szorítkozik. Kár hogy a cikkírónak nem volt elég anyaga éppen a két háború közötti irodalomról ezen a tájon. Úgy tudjuk, hogy erre vonatkozólag szélesebb kutatómunka csak most indult meg, és hogy ennek már lesz nyoma a palicsi fesztivál könyvkiállítás anyagában.

Ha már itt tartunk, az irodalomnál, figyelmet igényel Majtényi Mihály írása irodalmi életünkről a felszabadulás óta. Természetes, hogy a cikk írójának az összes adatok birtokában könnyebb volt, mint az előbbieknek, akik csak érinteni tudták a korábbi irodalmi törekvéseket, személyeket s a multról csak felvillanó színeket adhattak. Ez a cikk viszont, kronológikus sorrendben haladva, pontosan bemutatja a háborúutáni irodalmi élet fejlődését, kitapogatja a fejlődés legfontosabb határvonalait. Végre felsorolta valaki, mi minden jelent meg vajdasági magyar írók tollából ezen a tájon. Behatóbb értékelés nincs a művekről — ami hiányossága is az írásnak. A szerző azzal érvel, hogy csak áttekintést akart nyújtani és felsorolást. Az írók egyéniségébe, irányzatába, alkotásaik lényegébe belemélyedni, elnyújtani az írást, megzavarná a kép teljességét és elvétené magát a célkitűzést: a mennyiségi enumerációt. Az áttekintés maga jól sikerült és hozzájárul ahhoz hogy kívülről jövő is

képet alkothasson a vajdasági magyar irodalomnak ha nem is tartalom-beli, de külső és formai jelentőségű arányairól és jelenségeiről s a megjelent művekről.

A képzőművészetről B. Szabó György írt. Ez nálunk — mennyiségi-
leg — szűkebb terület, éppen ezért az író egyetlen tanulmányban az
egészet átfoghatta. A multból és a régiből kiindulva jut az új újig és a
maig. Mivel ez az első ilyen, teljességre törekvő írás, értéke ezáltal csak
fokozódik. A képzőművészetben különben szükség is volt a tartalmiság,
főleg az egyes festészeti irányzatok kitapogatására, megjelölésére és tol-
mácsolására, hiszen közösségünknek ezen a téren bizonyos fokig hiányo-
sak az alapvető, megkülönböztetési ismeretei. Amíg az irodalmi élet úgy-
szólván kitért kapuk, a közönség örökké figyelő szeme előtt zajlik, ad-
dig a festőkről keveset tudunk. Ez a művészet nyilvánosságban mindig
szűkebb területet ölelt fel, a képzőművészeti alkotás természete olyan,
hogy nehezebben hozzáférhető mint az ezer és ezer példányban közkézen
forgó könyv. Magának a palicsi szemlének is képzőművészeti szempont-
ból sokkal nagyobb a jelentősége, mint például az irodalomé. Úgy értem,
hogy az irodalom igazi területe a megjelent mű, s ez a művészet egy
ilyen szemlén legfeljebb erejével demonstrál, bemutatva a megjelent
művek összeségét, — míg a képzőművészet magát a művet jelenteti meg,
legtöbbünk számára itt először. S a mű első élvezése jelenti magát az
élményszerűséget. Ha mindezeket figyelembe vesszük, B. Szabó György
írása egyben kitűnő vezető is azok számára, akik a képek és szöbrok felé
a művészi elmélyülés igényével lépnek fel. És mindenki számára, aki
a kiállítási anyagot megtekinti, a mult és a jelen festőit s azok művészi
törekvéseit meg akarja ismerni.

Zenei életünkről, a vajdasági műzene fejlődéséről, az alkotó és elő-
adó művészek arcéléről, a zenei oktatás és a kórusok kérdéséről Tóth
Antal cikke ad átfogó képet. Kár, hogy nem bővebb és részletesebb. A
célét mégis eléri.

Dús anyagot nyújt a könyv népművészeti vonalon. Itt olvassuk Sul-
hóf József átfogó cikkét, amely végigvezeti az olvasót a népművészet ál-
talanos kialakulásának tudnivalóin. Tárgyi és szellemi hagyományokat
egyaránt szóvá tesz, igyekszik mindenütt a keletkezés és alakulás gyö-
kereire rámutatni, utal a kölcsönhatásokra és a fejlődésre. — Hiányzik
azonban ebből a könyvből a konkrétabb népművészeti anyag, egy-egy
ágazat bemutatása, vagy mondjuk: egyetlen falu bemutatása, konkrét
adatfeltárással. Ilyen cikkeket nagyszerűen kiegészítették volna Sulhóf át-
fogó, jól megírt cikkét.

Kultúréletünk egy-egy fontos szektora, mint pl. a közoktatás, szín-
ház, iskola, sajtó, könyvkiadás — külön-külön cikkben szerepel. A szín-
ház például Laták István lírai feljegyzésével, azonkívül egy összefoglaló
cikkkel az egész színjátszásról. S úgy érezzük, hogy a színjátszás kérdése
nincs eléggé feltárva, a képzőművészetnél és irodalomnál sokkal alapo-
sabb és átfogóbb volt a munka. Kétségtelen, hogy itt tárgyi nehézségek
is felmerültek. A műkedvelő színjátszást és a hivatásos színházat éle-
sebben el kellett volna határolni. A hivatásos színházak műsordarabjai-
nak, azok felsorolásának több teret kellett volna szentelni. Ami a mű-
kedvelő színjátszást illeti — hát itt nem könnyű az összefoglaló. Csak
arra utalok, hogy a második világháború előtt megjelent Farkas Fri-
gyes szerkesztésében egy almanach a műkedvelő színjátszásról; hát ez
legjobban igazolta, milyen „hatalmas“ anyagról van szó. Az almanach
sok száz oldalon foglalkozik a színjátszó együttesekkel — amelyek száma
ma sem kisebb, mint akkor volt, és a sokszáz oldalon sem volt képes tel-

jességet adni. A fesztivál-könyvnek ez nem is lehetett célja és helyes érzéssel mellőzte is az amatőr színjátszásnak ezt az eltúlzását.

Az iskoláról Jánosi Gábor átfogó és jó cikke bemutatja és helyesen érzékelteti iskoláink és közoktatásunk nagy fejlődését a felszabadulás óta s a magyar tanításban elért nagy eredményeket. Ezek mellé nem ártott volna egy-két jellegzetes iskolai kép sem a könyvben. Érdekes cikk van a fesztivál könyvben falvaink kultúréletéről, valamint a munkás kultúregyesületek kérdéséről is. Kiemelkedik ezen a vonalon Ernyes György írása, amely a vajdasági magyar kultúregyesületekről és azok problémáiról ad összefoglaló képet. Ezeknek az egyesületeknek kétség-telenül nagy szerepük van a tömegeknek kultúrtevékenységre való mozgósításában — ami egymagában máris bizonyos kulturális színvonal-emelkedést jelent. A cikk adatai hozzájárulnak ahhoz, hogy helyesen és tisztábban lássuk a kultúregyesületek szerepét és hozzájárulását a közösségi erőfeszítésekhez.

Figyelmet érdemel Kolozsi Tibor írása a magyar sajtóról a felszabadulás óta. Ez is első kísérlet, hogy teljességében mutassa be sajtónk fejlődését és szerepét, izmosodását és jelentőségét a kulturális és más feladatok megoldása körül.

Bodrits István cikke a vajdasági magyar könyvkiadásról számol be. S ez a beszámoló túlmegy a vajdasági irodalomról adott ismertetés határain, hiszen ma nálunk nemcsak vajdasági magyar írók könyveit jelentetik meg. Feladatunk ma az itteni magyarság egész eszmei-politikai fejlődését szolgálni, egészséges művészi ízlését és ítélőképességét ki-nevelni, mindehhez a könyvkiadás teljes kiadási programmal járul hozzá — úgy értem, hogy a körülményekhez mért teljességben — tehát magyar klasszikusokat, világirodalmi termékeket, a marxizmus klasszikusait, testvérnepeink irodalmát, vagy Jugoszlávia vezetőinek könyveit egyaránt a közönség kezébe adja. Bodrits cikke jól megvilágítja ezeket a feladatokat és beszédes adatokat közöl az eredményekről.

A palicsi fesztivál-könyv cikkeit, tanulmányait, szubjektív felvillanásait Hegedűs Bélának egy érdekes írása zárja be, amely az ünnepségek színhelyéről, Palicsról és annak fejlődéséről számol be. Eszter József címlaprajza és Brezsán Gyula fényképanyaga — jól megválogatott képek egész sora — teszi ezt a könyvet teljessé.

A könyv megjelenése maga, nagy példányszáma — határozott esemény és siker. Ott lesz mindenki kezében a palicsi ünnepen, de ami még fontosabb: azok kezében is, akik nem jöhettek és nem jönnek el. Mert legalább ebben a formában értesülnek, mit is jelentett a palicsi fesztivál, mit jelentettek eredményei. Hogy azok nemcsak alkotóknak, művészeknek és szervezőknek eredményei — hanem a vajdasági magyarságé, az egész népe.